

NÄKÖESTEITÄ

Lyhytelokuvan kuvaamisesta

Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoiluinstituutti / elokuva- ja tv-ilmaisun osasto
Opinnäytetyön kirjallinen osuus
Kevät 2007
Sini Hormio

Elokuvan tiedot

Nimi: "Näköesteitä" (työnimi "Matka maisemaan")

Formaatti: DVCam

Valmistumisvuosi: 2007

Ohjaus: Emilia Hyvönen

Kuvaus: Sini Hormio

Leikkaus: Lotta Kaarna

Äänisuunnittelu: Tiina Hovatta

Kesto: 13:53

Tuotanto: Lahden ammattikorkeakoulu / Muotoiluinstituutti / Elokuva- ja tv-
ilmaisun osasto

Sisällys

Tiivistelmä	1
Summary	2
Synopsis	3
1. Esituotanto	
1.1. Projektin käynnistyminen ja käsikirjoitus	4
1.2. Kuvauspaikkojen valinta ja kuvakäsikirjoituksen työstäminen	5
1.3. Voice over kerronnan välineenä	8
1.4. Kalusto	8
1.5. Kuvausryhmä	9
1.6. Visuaaliset suunnitelmat ja keskustelut	11
1.7. Valaisu	12
2. Kuvaukset	
2.1. Lahti	13
2.2. Kajaani	14
3. Jälkituotanto	18
4. Oma arvio	20
5. Lähteet	23
6. Työryhmä	24
Liitteet: kuvakäsikirjoitus ja käsikirjoitus	

Lahden ammattikorkeakoulu

Muotoiluinstituutti/elokuva- ja tv-ilmaisun osasto

Sini Hormio Näköesteitä – lyhytelokuvan kuvaamisesta

25 sivua ja liitteet

Kevät 2007

Tiivistelmä

Lopputyöni kirjallisessa osuudessa käsittelen lyhytelokuva "Näköesteitä" kuvausta. Elokuva on kertomus nuoren tytön identiteetin etsimisestä ja elämänsuunnan hukkaamisesta. Tarkoituksena on kuvata prosessi lähtien ensimmäisistä ideoista ja käsikirjoituksen synnystä päättyen värimäärittelyyn ja oman työn onnistumisen arviointiin. Käyn läpi kuvaukseen liittyvät tekniset ja taiteelliset aspektit sekä työryhmän ja tuotannon toiminnan kuvaajan näkökulmasta. Elokuva on ohjauksen, kuvauksen ja äänisuunnittelun lopputyö.

Avainsanat: aikataulut, vaikutteet, keskustelut, kuvasuunnittelu ja visuaalisuus

Lahti University of Applied Sciences

Institute of Design/Film and Television

Sini Hormio Shooting the "Visual Obstacles" short film

25 pages and appendices

Spring 2007

Summary

In the written part of my final thesis I discuss the shooting of the short film "Visual Obstacles". The film is a story about a young girl searching her identity and losing her direction in life. The purpose is to describe the whole process, starting from the first ideas and the birth of the script, to deciding the colour scheme and estimating the success of my own work. I go through the technical and artistic aspects of the shoot as well as the working processes of the crew and the production from the perspective of the cinematographer. "Visual Obstacles" is final thesis in directing, cinematography and sound design.

Key words: timetables, influences, discussions, visual design and visual image

Synopsis (kirjoittanut ohjaaja Emilia Hyvönen)

Runollinen kertomus itsensä kadottamisesta ja löytämisestä, sekä maisemasta joka on jättänyt jälkensä ihmiseen

Tyttö on eräässä monista elämän käännekohdista. Hänen pitäisi valita mihin suuntaan lähteä, mitä polkua seurata. Tyttö vertaa itseään ikätovereihinsa ja suorituspainee kasvavat. Ahdistus voimistuu. Ahdistuksen ympäristönä on kaupunki. Betoni, asfaltti ja liikenteen melu toimivat metaforana tytön kaoottiselle mielentilalle. Voice over päästää katsojan tytön pään sisään. Tytön on päästävä pois. Hän lähtee pakoon kaupunkia ja päätöksiä. On olemassa paikka, mihin mennä. Lapsuuden maisema. Siellä on talo, jossa hän ajattelee olevansa turvassa. Maiseman vaihtuessa kaupunkimaisemasta maalaismaisemaksi ahdistus hellittää ja perillä on hyvä olla. Tyttö yrittää olla ajattelematta suuria asioita. Hän hääriä talossa ja ajattelee keveästi. Päiväkirjamuotoisena voice overina hän jakaa ajatuksiaan.

Yksinäisyys, hiljaisuus, sekä voimakas pimeys tuo raskaat ajatukset takaisin ja ahdistus alkaa palata. Tyttö viedään todellisuuteen, joka on unen ja hereillä olon rajamailla. Hän kulkee metsässä peloissaan. Pikku hiljaa tyttö tutustuu ympäristöönsä ja hän ottaa paikan haltuunsa. Luottamus ja varmuus palaavat. Tyttö tietää minne hänen täytyy mennä. Tyttö kiipeää kalliolle, josta aukeaa vaaramaisema. Kohdatessaan maiseman tyttö oivaltaa, että onni on jokaisessa eletyssä hetkessä. Se ei ole jossain kaukana tulevaisuudessa. Asiat palautuvat oikeisiin mittasuhteisiin, tyttö muistaa jälleen kuka hän on. Hän on valmis palaamaan elämäänsä.

Elokuvan loppu on avoin. Katsojalle ei kerrota mihin suuntaan tyttö tämän jälkeen

lähtee. Olennaisinta on henkinen prosessi, jonka tyttö on käynyt läpi.

Esituotanto

1.1. Projektin käynnistyminen ja käsikirjoitus

Ohjaaja Emilia Hyvönen pyysi minua kuvaamaan lopputyönsä jo talvella 2005.

Aiheesta ei ollut tuolloin vielä mitään käsitystä, Emilia suunnitteli tekevänsä dokumentin jostain häntä kiinnostavasta aiheesta. Vaikka olen kiinnostunut työskentelemään niin mainosten, dokumenttien kuin pitkienkin elokuvien parissa, on myönnettävä, että kaikista eniten minua kiehtoo fiktio. Kerroin kuvaavani mielelläni Emilian lopputyön, mutta halusin harkita vielä sitä, muodostuuko siitä myös minun opinnäytetyöni. Jo parin kuukauden päästä olin vakuuttunut, ettei elokuvasta tule perinteistä dokumenttia, vaikka alkuperäisenä aiheena oli dokumentti maisemasta. Tein keväällä 2006 yhteistyötä Emilian kanssa ohjaaja-kuvaaja työparina koulun viimeisessä fiktioharjoituksessa. Yhteistyö sujui hyvin ja valoi uskoa projektimme onnistumiselle ja lopputyöni aihe näytti selvältä.

Keväällä lopputyöseminaarit käynnistyivät hitaasti ja saimme pyytää jatkuvasti palavereita ja käsikirjoituspajoja, joissa olisimme voineet työstää aihetta kuvauskuntoon. Kesä tuli kuitenkin liian varhain ja hajauduimme tahoillemme suorittamaan työharjoitteluita. Varsinaista tuotantolupaa ei ollut myönnetty, mutta väliaikainen lupa käyttää koulun kalustoa ilman lisäkustannuksia oli. Emme kuitenkaan kuvanneet koko kesänä sekuntiakaan. Emilia ei ollut saanut käsikirjoitustaan haluamaansa muotoon ja vihelsi pelin toistaiseksi poikki. Syksyllä palasin kouluun ilman aavistustakaan lopputyöni kohtalosta tai kuvausaikataulusta.

Pian kävi selväksi, että elokuvaa ei tulla toteuttamaan siinä muodossa, kuin se oli

alun perin tarkoitettu. Mukaan astui näyttelijä ja kertomus pakomatkasta idylliin, jota ei ole. Olin mukana käsikirjoitusversioiden lukutilaisuuksissa ja kommentoin tarvittaessa, mutta varsinainen dramaturginen työryhmä kokoontui Emilian johdolla erikseen. Koin tärkeäksi yrittää pitää elokuvaan asteen verran ulkopuolinen näkökulma, ettei elokuva alkaisi kärsiä kuvausvaiheessa detaljeihin ja syvätulkintoihin keskittyvästä kuvauksesta, joka unohtaa näyttää katsojalle sen olennaisen. Käsikirjoitus oli valmis marraskuussa ja se lähetettiin Yleisradioon Uusi kino- ohjelmapaikan tuottajille.

1.2. Kuvauspaikkojen valinta ja kuvakäsikirjoituksen työstäminen

Jälkeenpäin ajatellen käsikirjoitusta viilattiin liian pitkään ja tuotanto jouduttiin käynnistämään liian pian. Kuvakäsikirjoituksen piirtäminen alkoi heti käsikirjoituksen varmistuttua ja samalla löimme lukkoon kuvauspaikkojen katsomisen. Ensimmäistä kertaa koko opiskeluni aikana ehdin tehdä kuvasuunnitelmista useampia versioita, kun käsikirjoituksen valmistumisen ja kuvausten alkamiseen jäin reilusti enemmän kuin viikko tai kaksi. Muuten aikaa jäi liian vähän, koska kaikki lopputyöt tehtiin kahden kuukauden sisällä sumpussa. Olin kaikissa tuotannoissa kiinni ja jopa kuvasin oman lopputyöni lisäksi toisen. Perääntyminen olisi ollut kuitenkin mahdotonta tässä vaiheessa ja vannotin valaisijaani Teemu Koivistoa pysymään mukana, vaikka hän paini samojen aikatauluongelmien kanssa kuin minä.

Ohjaaja oli tehnyt itsenäisesti kuvauspaikkojen valinnan enkä päässyt osaksi varsinaista kuvauspaikan etsintää. Ehtona Kainuuseen asti pääsemisellämme oli, ettei matka saanut tuottaa lisäkustannuksia. Tämä tarkoitti sitä, että kuvauspaikka ei voinut maksaa ja se rajoitti valinnan mahdollisuutta. Ohjaajan perheellä oli

kaksi mökkiä joita toinen oli tienvieressä oleva vanha kauppa ja toinen vanha 1800-luvun rakennus pirtteineen ja pihapiireineen. Emilian alkuperäisen ajatuksen mukaan vanhassa talossa kuvattaisiin vain makuuhuonekohtaukset ja kaikki muu vanhassa kaupassa ja sen pihassa. En kuitenkaan saanut ajatusta irti vanhan talon vaikuttavuudesta ja paluumatkalla puhuin äänisuunnittelija Tiinan Hovatan kanssa vaikutelmistamme. Olimme kummatkin vakuuttuneita, että elokuva kannattaa kuvata vanhassa talossa.

Ilmaisin ajatukseni ohjaajalle, joka oli jäänyt Kainuuseen. Hän oli yllättynyt, mutta lupasi harkita asiaa. Hommasta kehkeytyi kunnan kädenvääntö ja ohjaaja kysyi mielipiteitä niin kuvauksenopettajaltamme kuin käytävällä istuneelta luokkatoverilta. Olin jo hyvin turhatutunut todistelemaan, mitkä kaikki asiat puhuivat vanhan talon puolesta. Kauppa ei ulkoapäin näyttänyt edes asunnolta ja sijaitsi heti tien vieressä, mikä soti mielestäni koko käsikirjoituksen ideaa vastaan. Näkymä oli rumaa pakettipeltoa ja olisi ollut mahdoton löytää siitä mitään kaunista kerrottavaa. Asunnolta ei näkynyt vaarat eikä siinä ollut mitään, mikä olisi kertonut katsojalle, että nyt on lähdetty Vantaata kauemmas. Rakennus oli niin pieni, että sisältä löytyi tasan yksi suunta, jossa ei olisi tarvinnut käyttää laajinta linssiä.

Vihdoin ohjaaja päätyi vanhaan rakennukseen ja saatoin huokaista helpotuksesta. Kohtausten sisältöä muutettiin sopimaan uuteen rakennukseen. Ohjaaja oli nähnyt kaupparakennuksen niin voimakkaasti mielessään, että tunsu tarvetta muuttaa myös käsikirjoituksen toimintoja ja tunnelmaa.

Iso miinuspuoli vanhassa talossa oli sen sähköttömyys. Kaikki virta olisi tuotava ulkopuolelta, eikä mökkiä saataisi mukavaan lämpötilaan mitenkään: sähköjohtojen katkaisun lisäksi savupiippua ei ollut nuohottu kymmeneen vuosiin.

Luonnollisesti tuotannolla ei ollut varaa palkata nuohoojaa.

Koska emme alkuperäisen suunnitelman mukaan kuvanneet vanhassa talossa, en ollut ottanut siellä käydessäni kuin makuuhuoneen mitat. Suunnittelin kuvat ilman pohjaa ja muutaman kuvan avulla, joissa tupa oli täynnä tavaraa ja rojua. Saavuin kuvauspaikalle päivää ennen kuvausryhmää, jotta pystyimme käymään kuvauspaikat vielä rauhassa läpi. Mökki vastasi lavastettuna pitkälti mielikuviani, eikä tilan riittävyden suhteen tullut ikäviä yllätyksiä. Sitä vastoin kuvauspaikat metsässä tuotti meille paljon ongelmia.

Kävimme syksyllä läpi kaikki kuvauspaikat, mutta koska maisema oli muuttunut lumen tulon myötä ratkaisevasti, oli pakko tarkistaa suunnitelmat tuotannollisista ja taiteellisista syistä. Muutimme rinteiden kiipeämiset lähemmäksi paikkaa, jossa tyttö nauttii metsässä kävelyä.

Unimetsäksi aiottu helppopääsyinen metsänreuna oli saavuttamattomissa aurasauton puuttuessa. Synkän, tiheän kuusimetsän löytäminen helppopääsyisen tien varrelta tuntui olevan sula mahdottomuus. Monta paikkaa kierreltyä tajusin tarkastella asiaa käytännöllisemmästä näkökulmasta. Koska kuvaisimme pimeässä, ei taustan avaruus paljastuisi. Mikäli haluaisimme pitää kiinni ajosta, olisi tilaa oltava kohtuullisesti ja tiheät risukot olisi joka tapauksessa unohdettava. Olin mieltynyt lumen painamiin koivunoksiin, jotka loivat hienon kaaren laskeutuessaan uppohankeen. Vakuutin ohjaajan paikan olevan kuvauksellinen ja mahdollinen. Hetken asiaa mietittyä hän päätyi kannalleni. Kuvauspaikka oli vanhasta talosta noin 100 metrin päässä.

1.3. Voice over kerronnan välineenä

Elokuvassa oli alusta alkaen voice over–tekstiä, myös silloin kun se oli vielä dokumentti maisemasta. Käsikirjoitusprosessissa teksti muuttui moneen kertaan ja se muuttui vielä elokuvan leikkauksen oltua valmis. Kuvaajana en voinut jättää mitään olennaista vain voice overin varaan. Kävin ohjaajan kanssa useita keskusteluja siitä, kuinka tärkeää on näyttää ja kertoa kuvilla, mitä tytölle tapahtuu vaikka tämä ei sanoisi sanaakaan. Otin lähtökohdakseni olla lukematta voice overeita kuvakäsikirjoituista tehtäessä. Elokuva pyrittiin suunnittelemaan niin, että tarina tulisi kerrottua vaikka päädyttäisiin poistamaan kaikki ajatusäänet. Tässä olemme onnistuneet tyydyttävästi, myös unikohtauksen hankalassa kohdassa, jossa käänne tapahtuu käytännössä ilman, että mitään tapahtuu.

1.4 Kalusto

Heti vuoden alusta oli tiedossa, että Yleisradio ei ollut kiinnostunut lähtemään mukaan lopputyöhömme. Samalla katkesi siivet kaikilta haaveilta saada kameraa koulun ulkopuolelta tai ylipäättäen juuri yhtään mitään valo- tai kamerabudjettiin. Alun perin olisin halunnut käyttää mini35 adapteria ja kameraa, jossa ei ole kuollutta pikseliä. Nyt oli kuitenkin tyytyminen siihen, mitä oli saatavilla eli Sonyn DVCam DXC–D35WSP Fujinonin zoom–optiikalla (A1 5X8BEVM–28). Kamerassa on mukava kennokoko eli 2/3 ja se on joskus ollut varsin kohtuullinen ammattikamera, mutta mielestäni vuonna 2007 DVCam on auttamatta vanhentunut formaatti. Tarkoituksena on kuitenkin saada lopputöille teatteriesityksiä festivaaleilla ja silloin DV:n rakeisuus ja huono värintoisto näkyvät pahiten. Formaattia ei siis pahemmin tarvinnut valita, toinen teoreettinen

mahdollisuus olisi ollut BetaSP, mutta tarkistin jo ennen kesää Pentti Keskimäeltä sen kyvyn toistaa hämärässä olevan DV:tä heikompi. Keskimäki ei myöskään suositellut betaa digitaalisen leikkauksemme vuoksi, mahdollisia ongelmia tulee helposti ja kopiosukupolvien muodostumista ei voi välttää. Digimaailmassa tätä ongelmaa ei ole, koska tieto kulkee nollina ja ykkösinä, muuttumattomana.

Värimäärittelyssä informaatiohukka olisi ollut väistämätön.

Vuokrasimme koko vuosikurssin yhteisiin tarpeisiin kalustoa Filmbileniltä. Saimme neuvoteltua edullisen pakettihinnan minijibistä, statiiveista, dimmereistä ja jatkovarsista. Pääasiallisesti koko vuokrakalusto paikkasi koulumme rikkinäisiä tai muuten puutteellisia välineitä ja siksi saimme koko paketin budjetin ulkopuolelta. Kamerakalustoon kuului statiivi, babystatiivi, mattebox ja muutamia filttäreitä. Lisäksi mukana oli monitori, kenttämonitori sekä pieni Sonyn PD170 DV-kamera, jolla kuvasin autokohtauksen tytön profiilikuvat.

Filtterit olin valinnut testien pohjalta. Periaatteena oli, että linssin edessä on aina kevyt Promist tai Black Promista, käytännössä 1/8 vahvuinen. Videon ikävä tapa saada ääriiviivat kihisemään helpottuu hieman filtteröinnin avulla. Käytössä oli myös ND-filtterit ja polarisaatiofilteri. Kalustoon ei saanut panna mitään ulkopuolisia kuluja vaan koko tuotanto piti viedä läpi koulun kalustolla.

Kuvausbudjetti oli lähellä nollaa euroa; ainoat kulut olivat dv-nauhat.

1.5. Kuvausryhmä

Suunnitteluun kuului myös työryhmän kokoaminen. Ohjaaja oli tehnyt selväksi, että hän haluaa mahdollisimman pienen ryhmän, joka koostuisi pääasiallisesti oman vuosikurssimme oppilaista. Hän oli puhunut Meri Lampisen kanssa jo etukäteen kamera-assistentin paikasta. En varsinaisesti valinnut assistenttiani

itse, mutta hyväksyin valinnan mielelläni, koska olin aikaisemmin työskennellyt Merin kanssa kuvaaja – assistentti –parina. Valaisija oli helppo valinta, luokaltamme ja koko osastoltamme on luottanut kuin Teemu Koiviston tietotaidon määrän riittävään tehtävään. Teemu on valaissut kaikki aikaisemmat harjoitustyöni. Ohjaaja ehdotti, että Teemulle lähtisi mukaan vain yksi assistentti, mutta mitä pidemmälle suunnitelmat etenivät, sitä vakuuttuneemmaksi tulin työryhmän ja ennen kaikkea valoryhmän koon kasvattamisen tarpeesta. Totesin ohjaajalle, että on aika unohtaa alkuperäiseen dokumentaarisuuteen liittyvä pienimuotoisuus ja kohdella elokuvaa myös työmääränsä puolesta fiktiona. Lopulta valaisija sai kolme assistenttia ja lisäksi apuna toimi grippi Tuomas Onttonen aina kun päähommaltaan ehti.

Kuvaajalle tärkeitä yhteistyöhenkilöitä ovat lavastaja ja puvustaja. Varsinaista lavastajaa ei ollut, käytimme runsaasti jo olemassa olevia, talosta löytyneitä aarteita. Rekvisitööriksi saimme Minna Hyvösen, jolla oli kokemusta teatterilavastuksesta. Hän oli iso apu kuvauspaikalla, vaikka ei ollut rutinoitunut monitorin seuraaja. Puvustaja Irene Karstenin kanssa kävimme läpi yhdessä ohjaajan kanssa värimaailmaa ja vaihtuvia tunnelmia läpi. Irene ei päässyt Kainuuseen, mikä oli harmi. Muutama valitettava puute ilmeni vasta h–hetkellä kuvauksissa, esimerkiksi kuvasuunnitelmaan ja käsikirjoitukseen kuuluva heiluva rusetti siivouskohtauksessa jouduttiin jättämään pois siitä yksinkertaisesta syystä, että rusettia ja esiliinaa ei asusta löytynytäkään. Myös mukava, murretun keltainen paita, jonka olimme ohjaajan kanssa toivoneet, jäi jostain syystä pois ja jouduimme lainaamaan tuuraavaksi paidaksi vihreää villapaitaa valoryhmän päältä.

1.6. Visuaaliset suunnitelmat ja keskustelut

Ohjaajan kanssa haettiin yhteistä visuaalista kieltä lähinnä valokuvien ja muiden kuvien perusteella. Toimme valitsemiamme kuvia toistemme nähtäviksi ja keskustelimme niiden avulla väreistä, tyyleistä ja jopa suoraan kuvista. Alusta alkaen oli selvää, että koska kyseessä ei ole tavanomainen, suora juonielokuva, ei kuvakielenkään tarvitse olla kovin klassista. Suunnittelimme runsasta lähikuvien käyttöä, mutta kuvakäsikirjoitus hioutui eri suuntaan ohjaavan opettajan Olli Varjan kanssa käytyjen kuvakäsikirjoituspalaverien perusteella. Hän muistutti lähikuvien ahtautta ja ahdistusta luovasta tunnelmasta ja siksi jätimme niitä pois Kajaanin kuvausten osalta. Tarkoituksena oli antaa tilaa maisemalle ja tukea tytön tyytyväisyyttä paikanvaihdokseen ennen kuin ahdistus palaa.

Valokuvaaja Marja Pirilän kirjasta löysin kuvia, joissa maisema oli heijastettu huoneeseen neulanreikätekniikalla. Tästä saimme idean toteuttaa kohtauksen jossa tyttö pyörii sängyssä valaisemalla tytön kehon diaheijastuksella.

Hain pääasiallisesti referenssini valokuvakirjoista mutta keskustelimme myös muutamasta elokuvasta. Toin Tarkovskin "Peilin" ohjaajalle ja pyysin katsomaan vaikka en elokuvaa kokonaisuutena missään vaiheessa ajatellut suoranaiseksi vaikuttimeksi.

Kuvat Marja Pirilä

Käytin lähdemateriaalina muutamaa kuvaamisen ja valaisun perusteosta sekä mielenkiintoista, kuvaajien haastatteluihin perustuvaa kirjaa New Cinematographers (kts. liitteet) Koskaan ei ole turhaa muistuttaa itseään

teknisistä tosiasioista ja kuitenkin samalla muistuttaa, että sääntöjä ei ole.

1.7. Valaisu

Valaisijan kanssa kävimme aluksi lyhyitä keskusteluja yleisellä tasolla lähinnä faktuaalisista asioista, kuten kuvakoista, kuvauspaikoista ja olosuhteista.

Kartoitimme virrantarvetta ja valaisija valitsi generaattorin koon. Valobudjettiin vaadin rahan vähyydestä huolimatta vuokralle koulun Butterfly-raamiin sopivat sail gridin ja silver white -kankaan. Olimme valaisijan kanssa yhtä mieltä, että ulkokuvissa meillä ei olisi muuten mahdollisuuksia hallita juurikaan valoa.

Kuvauksien lähentyessä toin Peilin dvd:n myös valaisijalle. Tavoittelin mökin sisällä tapahtuviin päiväkohtauksiin samaa tunnelmaa ja kuin Peilin hirsitalossa, ainakin ajatuksen tasolla. Käytin ohjaajan kanssa löydettyjä valokuvia myös keskusteluun valaisijan kanssa, kun tyylin suuntaviivat olivat jo ohjaajan kanssa selviä.

Valokuvista lähti monta ideaa toteutukseen asti. Ohjaajan löytämistä Bernard

Kuva: Bernard Faucon

Fauconin valokuvista saimme mm. idean hehkuvasta hiilloksesta. Hiilloksen hehku toteutettaisiin niin, että sitä voisi tarpeen mukaan nostaa hehkumaan epäluonnollisen valaisevalle tasolle, jolloin se heijastelisi tytön päänsisäistä maailmaa. Sisäinen maailma näkyisi myös diaheijastuksessa ja unikohtauksen

valomuutoksessa. Unikohtauksessa valojen suunniteltiin muuttuvan tytön pelon väistyessä ja päivän sarastaessa.

2. Kuvaukset

2.1. Lahti

Ensimmäinen päivä 16.01.07

Aloitimme elokuvan kuvaukset Lahdesta jotta saimme eron sään vaihtumiselle.

Etelä-Suomen talvi oli myöhässä ja se sopi paremmin kuin hyvin

tarkoitukseemme. Kuvasimme muutaman kuvan sisältä ulos ankealle sisäpihalle ja

kuvan kattojen tasalta samalta sisäpihalta. Siirryimme Lahden pääkadulle

kuvaamaan näyttelijää ihmisvilinässä. Otot olivat pitkiä, noin 8-minuuttisia koska

kuva nopeutettiin jälkeinpäin. Kuvasin suunnitelman mukaisia erikoislähikuvia

tytön käsiltä, kaulalta ja kasvoista.

Illan jo hämärtyessä tein polkupyörän tarakalle viritetyltä tuolilta ajon. Tarkoitus

olisi saada pitkä ajo, jossa olisi kuitenkin käsivaratunnelma. Valon kanssa tuli

kiire, mutta katsoessamme materiaalit ohjaajan kanssa päivän päätteeksi

totesimme, ettei ottoa tarvinnut uusia.

Toinen päivä 17.01.07

Päivä alkoi kuvaamalla harmaita pintoja alkutekstien alle. Takin pinnasta tehtiin

samaan tempoon soveltuvia pannauksia ja tilttauksia, jotta leikkaaminen

harmaihin pintoihin sujuisi saumattomammin. Iltapäivällä koko ryhmä siirtyi

jatkamaan kaupungista pakenemisen kuvaamista. Kuva ohijuoksevaista jaloista ja

tyttö rakennustyömaan vieressä kuvattiin ennen auringonlaskua. Kuva rannasta

ajoitettiin niin, että saimme kuvat tehtyä juuri lamppujen sytyttyä, mutta vielä sen

verran valossa, että taivaasta erottui sinisen sävyjä. Jatkoimme vielä kaupungista

poistumiskuvilla, mutta polarisaatiofiltteri oli jäänyt pois ja totesin, että kuvat

kannattaa todennäköisesti kuvata vielä uudestaan.

2.2. Kajaani

Kuvausten ensimmäinen päivä 16.2.07

Aloitimme kuvaukset sisätiloissa ja teimme pois kaikki kohtaukset tuvassa. Työ sujui ripeästi ja tummat seinät oli miellyttävä valaista. Ikkunat painuivat jatkuvasti huurteeseen ja teettivät rekvisitöörille ja valoryhmälle hommia. Pariin otteeseen tuntui, että tarvetta olisi ollut 4Kw Hmi-lampulle, ikkunoiden huurre toimi frostikalvon tapaan ja laski valon tasoa merkittävästi. Katonrajassa oli valkoisia sähköjohtoja, joita emme halunneet näyttää. Parissa laajassa kuvassa olisin rakentanut komposition hieman erilailla jos johtoja ei olisi ollut.

Yökohtaukseen, jossa tyttö valvoo, oli valoryhmä rakentanut jo etukäteen hiilloksen hehkun. Hiilloksen hehku nostettiin välkymään yliluonnollisen korkeaksi. Sen tarkoitus oli heijastaa tytön sisäisen maailman tunnemyrskyä ja ahdistusta sekä toimia johdattimena unen epätodelliseen maailmaan. Kuvasimme myös neutraalimman version, jossa hiilloksen taso pysyi todenmukaisempana.

Generaattorin toiminta ei ollut valoryhmälle vielä täysin tuttua ja polttoaineen loppuminen viivästytti kuvauksia melkein tunnilla. Saimme kuitenkin kuvattua kaikki kuvat ja olin tyytyväinen suuntaan, jossa itse hiillos näkyy kuvassa. Valoryhmä oli tehnyt hyvää työtä uskottavan hiillosvalon kanssa.

Kamera-assistentti Meri Lampinen taistelee pitääkseen linssin puhtaana (kuva Teemu Koivisto)

Toinen päivä 17.02.07

Kuvasimme kaikki kohtaukset pihapiiristä. Sää ei ollut toivottu, taivas oli tukossa ja emme saaneet haluamaamme kontrastia ulkona istuskelukohtaukseen kauniin

maiseman ja tytön surullisen mielentilan välille.

Uutta ratkaisua etsiessämme tuhlasimme kuvan rakentamiseen ja kokeiluun pari tuntia jota meillä ei olisi ollut. Lumen lapiointi ja kaksi vedenkantokohtausta ehdittiin tehdä vielä ennen hämärää. Lumen vuoksi ratojen rakentaminen ei ollut nopeaa ja koko valoryhmä pääsi kantamaan ja lapioimaan gripin apuna.

Tytön talolle saapumiskohtaus oli pakko siirtää seuraavalle päivälle ja antaa halonhakkuun tapahtua pimeässä. Ilta ehti ikävä kyllä hieman liian pitkälle kohtausta kuvatessa ja kaunein sininen hetki jäi taltioimatta. Mökin ikkunassa sammuva valo kuvattiin liian myöhään, teknisesti DVCam ei kestänyt enää niin alhaista valotilannetta ja jälkeinpäin harmittelin kohisevaa kuvaa. Kiireestä huolimatta olisi pitänyt pyrkiä käyttämään kenttäskooppia aina, eikä vain silloin tällöin kun kamera-assistentti muisti sen tuoda ja asentaa.

Kolmas päivä 18.02.07

Aloitimme päivän kuvaamalla etablointikuvan järvimaisemasta. Lähdimme ohjaajan kanssa matkaan ennen muuta ryhmää ja haimme myöhemmin näyttelijän ja valaisijan autoon ja teimme päivällä tapahtuvat autolla ajot. Teknisesti kuvaaminen oli varsin hankalaa, käsivara liikkuvassa autossa oli melko tuskaista puuhaa. Kaduin, etten ollut suunnitellut mitään operointia helpottavia rigauksia. Pelkääjän paikalta kuvatut kuvat kuvattiin pienemmällä PD 170 kameralla, koska varsinainen kameramme olisi ollut kokonsa vuoksi näyttelijän poskessa kiinni. Iltapäivällä kuvasimme edelliseltä päivältä poisjääneen kohtauksen ja siirryimme makuuhuoneen tekemään kaksi kohtausta.

Muutimme ohjaajan kanssa suunnitelmaamme ja pistimme tyhjän vuoteen kohtaukseen mietityn ajon tytön onnelliseen uneen. Kohtaus ja ajo onnistuivat

mukavasti ja valaisu oli hyvä.

Siirryimme tekemään tytön levotonta kääntyilyä sängyssä. Kohtaukseen suunniteltu diaprojektoriheijastus täytyi hylätä heti kättelyssä, kun projektori poltti kaikki polttimot. Syytä ei keksinyt kukaan, virtalinjakin piti olla kaiken järjen mukaan kunnossa. Päädyimme suunnitelmaan b ja teimme epätodellisen valon ja värien maailman cuculooriksilla ja värikalvoilla. Erikoisen valon tarkoitus on kertoa tytön ajatuksista ja unettomuuden levottomuudesta.

Teknisten ongelmien vuoksi olimme myöhässä ja ohjaaja päätti jättää kuvan tyhjästä sängystä kokonaan pois.

Illan päätteeksi teimme vielä mini unitilla autokohtauksen ilta-ajot. Päivä venyi hyvin pitkäksi ja näyttelijä oli jo erittäin väsynyt. Teimme samalla metodilla, millä olimme päivällä kuvanneet. En tosin nähnyt luupista juuri mitään ja jouduin

Sara Saxholmin näyttelemä tyttö ei saa unta (kuva Meri Lampinen)

jatkuvasti varmistamaan kompositioni rajoja ohjaajalta joka istui kenttämonitori sylissään takapenkillä. Valaisimme MiniFlo-putkella näyttelijän kasvoja silloin, kun ajoimme pimeillä osuuksilla. Valaistuilla tienpätkillä menimme vallitsevien keinovalojen mukaan.

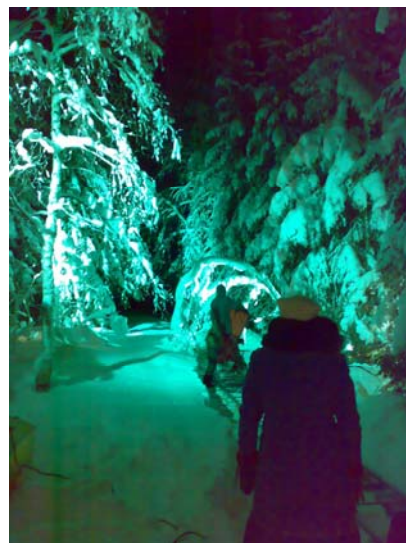
Neljäs kuvauspäivä 19.02.07

Kuvasimme tytön matkan hangen halki laajalla kuvalla. Näyttelijä sai tarpoa umpihangessa ja oton piti mennä kerralla purkkiin. Jatkoimme kuvaamalla rinteessä kiipeilyt. Kiipeilykuvia oli pakko ottaa uusiksi ja lapiolle riitti töitä lumijälkien paikkauksessa. Rinteestä suunnistimme lounaan kautta mökin takametsään, jossa grippi ja puoli valoryhmää olivat tarmolla valmistelleet ajoa.

Olimme ohjaajan kanssa ymmärtäneet, että meidän on pakko yksinkertaistaa kuvia ja kohtausta, mikäli aioimme ehtiä tekemään haasteellisessa paikassa yhtään mitään. Kuvakäsikirjoitusta karsittiin rankalla kädellä ja teimme kohti ajon samalta radanpaikalta. Valomuutoskuvasta tehtiin yksinkertainen; vihreät valot sammuiivat ja lämmin valo nousi. Kohtauksen käänne oli ollut koko ajan kompastuskiveni, en saanut siitä kiinni. Käsikirjoituksessa ei ole selkeää käännettä, mutta keskustelimme ohjaajan kanssa kuvasta ja sanoin, että haluamamme valomuutokset eivät toimi, jos niille ei osoitettavissa mitään motivaatiota. Ohjaaja ymmärsi ja näyttelijä reagoi paikkaan myönteisesti ja näin saimme hänen elekielen muutoksesta iskun valoille.

Ajorata metsässä (kuva Teemu Koivisto)

Point of view –kuvat olimme suunnitelleet käsivaraksi, mutta huomasin tehneeni virhearvioinnin valitessani liian korkeita kuusia: työskentelyasento oli yksinkertaisesti mahdoton. Pikapikaa kiidätimme statiivin paikalle ja tein operointia joka muistutti jotain käsivaran ja statiivikuvan välimaastosta. Se oli puolivahinko: se oli paras mihin pystyin sillä hetkellä ilman hi-hattia joka ei kuulunut kalustoon.

Viides kuvauspäivä 20.02.07

Generaattori ei suostunut monista hyvistä lämmittely-yrityksistä huolimatta käynnistymään 27 asteen pakkasessa ja olimme vaikean paikan edessä. Miten jatkamme unen siirtymää pimeästä, pelottavasta metsästä päivänvaloa kohti? Yksinäinen valomuutos jäisi hyvin kummalliseksi. Vaihtoehtoja ei juuri ollut. Päätimme jatkaa kuvaamista ja suunnittelin ratkaisevani ongelman jälkitöissä

multimediaopiskelijoiden avulla. Kuvaan, jossa tyttö nauttii puunrungolla loikoilusta, rakensimme eloa valoon refleillä ja kevyellä lumen pöllyttämisellä. Aurinko osui sopivasti lumeen ja toimi takavalona.

Generaattori ei ollut päivän ainoa vastarannan kiiski. Automme juuttuivat lumeen hankalalla tiellä ja myöhästyimme viimeisestä vaaran huipulla kuvattavasta kliimaksikohtauksesta. Tilanne kehittyi jo varsin jännittäväksi, kun aurinko oli jo uhkaavan alhaalla. Jibin sai unohtaa, statiivi juoksutettiin paikalla ja pari lapiollista lunta heitettiin sen alta. Kuvasimme viime hetkellä vielä toisen version, kun ohjaaja epäili kuvan toimivuutta. Olimme valinneet paikan jo hyvissä ajoin

Viimeistä kuvaa tehdään.
Ajoradalla kuvaaja Sini Hormio
ja naapurin koira (kuva Teemu
Koivisto)

syksyllä, mutta maisema ei enää vakuuttanut häntä. Päätin, että on parasta kuvata kuitenkin molemmat koska tilanteen hektisyys ja paineet varmasti vaikuttivat ja vaikeuttivat päätöksentekoamme. Pakkasimme kaluston ja suunnistimme mökille purkamaan ja kuvaamaan vielä paikkauskuvana tytön kahlailua lumessa ja ajoa lumen pinnalla.

3. Jälkituotanto

Leikkausvaiheessa en juuri puuttunut elokuvan työstämiseen. Kuvaajalla ei ole mielestäni oikeutta puuttua enää tässä vaiheessa ratkaisuihin vaan antaa ohjaajan rakentaa elokuva rauhassa leikkaajan kanssa loppuun. Kuvaaja saattaa olla sokea omille tuotoksilleen ja päästessään vaikuttamaan valita asioita puhtaasti omien mieltymien ja vain visuaalisten perusteiden kautta. Toisaalta lopputyö on kuitenkin vielä amatöörien tekemä ja tässä vaiheessa on mielestäni vaarallista

kuvitella, että kukaan meistä selviää yksin maaliin. Kuvaajaan on mielestäni suotavaa saada nähdä leikkausversioita ja asiallisesti huomauttaa mahdollisista ongelmista. Ohjaaja ratkaisee, kenen mielipiteitä hän haluaa kuunnella. Näin raakaleikkausvaiheen ja keskustelin siitä Olli Varjan kanssa. Välitin keskustelustamme välittyneet tunnelmat ja palautteen ohjaajalle. Myöhemmin näin pidemmälle viedyn version ja minun oli pakko puuttua yhteen leikkauskohtaan. Kuvan jälkeen, jossa pimeässä illassa mökin ikkunassa loistaa yksinäinen valo, oli leikattu sisäkuvaan tytöstä pöydän ääressä. Sisäkuvassa päävalo tulee ikkunasta ja se on ilta-auringon oranssia. Valoklaffi oli mielestäni kestämaton ja soitin leikkaajalle. Hän totesi, ettei halua keskustella asiasta. Soitin ohjaajalle, joka lupasi katsoa asiaa sillä silmällä. Lopullisessa versiossa leikkausta ei ole.

Viimeinen työvaiheeni oli värimääritys. Pyrin korjaamaan teknisiä epätasaisuuksia ja varmistaa, että signaalien tasot vastaavat lähetystandardia. Hioin myös värimaailmaan jatkumoa ja tunnelmaa. Pyrin pitämään kaupunkimaailman siniharmaana ja surumielisenä. Siniharmaat sävyt palaavat, kun tytön vaikeudet mökillä antavat näyttää merkkejä itsestään. Muutamaa kohtausta muutin ohjaajan toiveen mukaisesti neutraalimmaksi ja realistisemmaksi, vaikka oma mielipiteeni oli välillä erisuuntainen.

Värimäärityksessä hankalimmaksi kuvaksi osoittautui odotetusti kuva, jossa tyttö kaataa vettä kuppiin. Tausta oli jo paennut siniseksi, vaikka päävalo on lämmintä. Taustan korjaaminen onnistui välttävästi, mutta sitä varten kuva piti siirtää Final Cut- yksikköön, jossa pystyy tekemään sekundääristä värimääritystä. Olisin mielelläni värimääritykset koko elokuvan samassa yksikössä, mutta se ei mahtunut koneelle. Ratkaisuna olisi ollut ulkoisen kovalevyn ostaminen, mutta en voinut

investoida sellaiseen.

Värimääritys on asia, johon en ole saanut neljän vuoden aikana mitään opastusta. Koulullamme ei ole edes värimääritysohjelmaa, vaan työ on suoritettava editointiyksiköiden omilla välineillä. Lopputyöni oli leikattu Avid Adrenalinessa joten siellä se piti myös värimäärityllä. Työpistettä ei ole suunniteltu värimäärityksen tarpeisiin, esimerkiksi ovi on lasia. Valot ovat väärän väriset ja tietokoneen monitoreja ei saa siirrettyä värimääritysmonitorin tieltä. Värimääritysmonitori saattaa olla asetuksiltaan mitä sattuu. Kalibroin sen kirjan ohjeiden mukaan. Värimääritystä olen oppinut käyttämään katsomalla netistä ladattavan Avidin opetusohjelman. Kun sormi menee suuhun, ei ole ketään jolta kysyä.

Ammattimaailmassa kuvaaja tekee värimäärityksen värimäärityksen kanssa, joka on erikoistunut käyttämään koneita ja ohjelmia mutta myös erikoistunut katsomaan kuvia värien tasapainon kannalta. On suuri sääli, että minulla ei ollut tätä mahdollisuutta vaikka jälkikäsitteily-yritykset tarjosivat hyvin edullisia hintoja. Budjettiin ei saanut panna mitään ulkopuolisia kuluja. Jälki olisi ollut todennäköisesti laadukkaampaa ja aikaa olisi mennyt vain murto-osa siihen tuntimäärään verrattuna, mitä nyt editissä istuin.

4. Oma arvio

Kuvausten jälkeen en voi välttyä ajattelemasta, mitä kaikkea olisi voinut tehdä toisin. En ole vielä oppinut katsomaan kuvaamiani teoksia kovin analyttisesti, ennen kuin niistä on kulunut reilusti aikaa. Oma arvio onnistumisesta saattaa vaihdella useasti eri suuntiin. On helpompi nähdä, missä käytännön asioissa olisi

ollut parannettavaa.

Aikaa kuvauspaikkoihin tutustumiseen olisi pitänyt järjestää enemmän.

Kuvausryhmä oli luvattoman vajaa, meiltä puuttui mm. järjestäjä, apulaisohjaaja, catering, still- kuvaaja, ja videoassistentti. Kuvausryhmän jaksaminen oli oman jaksamisen kanssa suurin huolenaiheeni. Raskasta tilannetta jälkikäteen arvioiden olisi kuitenkin pitänyt pystyä kylmäpäisesti vaatimaan kuvan rakentamiseen se aika, mikä siihen menee ja jättää kaluston kantamista ja aikataulusta huolehtiminen toisten harteille. Hyvä kysymys kuitenkin kuuluu, kuka ne olisi puolestani tehnyt kun kaikilla oli jo kädet täynnä. Kokemus tuottanee parhaan välineen toteuttaa ideoita ja itseään. Kokeneena yllättävät tilanteet eivät ole niin yllättäviä, oman jaksamisensa rajat tuntee paremmin ja kykenee ja uskaltaa viheltää pelin poikki, kun tekemisen tohinassa alkaa maali hämärtyä.

Apulaisohjaajan puuttuminen tuntui kaikista rankimmalta, koska kellon tarkkailu jäi minun ja ohjaajan hartioille. Ongelmatilanteessa olisi kolmas henkilö ollut kullan arvoinen, joku joka organisoisi asioita eteenpäin samalla kun kuvaaja ja ohjaaja keskittyvät tekeillä olevaan kohtaukseen.

Elokuva muuttui paljon leikkauspöydässä. Voice overit menivät kokonaan uusiksi, mielestäni paljon parempaan suuntaan. Elokuvan nimi muuttui, kohtausjärjestyksiä muutettiin ja kuvia sekä toimintoja poistui. Elokuvan dramaturgia kuitenkin sallii sen ja muutokset olivat jossain määrin ennakoitavissa. Tarkoituksenamme ei koskaan ollut noudattaa suoraa draaman kaarta ja kertoa asioita selittelemällä.

Visuaalisesti elokuva jäi rohkeudessaan puolitiehen. Hiilloksen hehkun kasvu oli leikattu pois, samoin valojen vaihtuminen unessa vihreästä lämpimäksi. Jälkitöissä en tehnyt valomuutosta, kuten olin kuvitellut, koska leikkauksessa päädyttiin leikkaamaan unen keskelle kuva auringonnoususta. Näin valomuutos

luonnollistenttiin ja refleillä tehty valoleikkikuva jätettiin leikkauspöydälle. Ohjaaja toivoi värimäärityssä muutamaan kohtaan realistisempaa lähestymistä. Tuntuu, että monet rohkeat ajatukset jäivät turhaan tekemättä ja elokuva jäi jossain määrin visuaalisesti varovaiseksi. Sängyssä pyörimiskohtauksen valot ovat yksinäinen saareke realismisuuden rikkomisessa ja kohtausta tuntuu keinoiltaan irralliselta juuri siitä syystä, että muut vastaavat tilanteet oli leikattu pois. Elokuvalta on jalka oven välissä, mutta siihen se jääkin. Koen tällaisen puolittien tilanteen ongelmaksi, minusta meidän olisi pitänyt mennä rohkeasti joko perinteiseen tai epärealistiseen kerronnan suuntaan.

Värimäärityksen valmistuttua ja elokuvan usean kertaan nähneenä koen kuvauksen suurimmaksi puutteeksi subjektiivisen aiheen objektiivisen tarkastelun. Kaipaamme lähikuvia ja rohkeampia valoja. Kaikkia kuvattuja lähikuvia ei ole käytetty, joten ohjaaja ja leikkaaja ovat päätyneet ulkopuolisempaan näkökulmaan tietoisesti. Onko syy materiaalissa? Onko se liian neutraalia, eikä huuda selkeää näkökulmaa ja vie elokuvan tunnelmaa varmallalla otteella eteenpäin?

Neljä vuotta koulua ei valmista ammattilaiseksi, sen tekee työnteko ja kokemus. Lopputyöni merkittävimpänä ansiona pidän sitä, mitä se on opettanut minulle osaamisestani ja itsestäni tekijänä. Pyrin kehittymään kohti tilannetta, jossa tekninen tietotaito tulee selkärangasta. Silloin sen voi tahtoessaan sivuuttaa, tietäen, mitä tekee.

5. Lähteet

Ballinger, Alexander: New Cinematographers (Laurence King Publishing, 2004)

Brown, Blain : Motion Picture and Video Lighting (Focal Press, 1996)

Faucon, Bernard (<http://www.bernardfaucon.net/>)

Mascelli, Joseph V.: The Five C`s of Cinematography (Silman-James Press, 1964)

Pirilä, Marja: Camera Obscura – sisätila ulkotila (Musta taide, 2002)

6. Työryhmä

Käsikirjoitus ja ohjaus

Emilia Hyvönen

Kuvaaja

Sini Hormio

Äänisuunnittelija

Tiina Hovatta

Leikkaaja

Lotta Kaarna

Valaisija

Teemu Koivisto

Valoassistentit Kajaani:

Miia Iivonen

Emmi Liesmäki

Anna Antsalo

Tuomas Onttonen

Lahti:

Joel Siitonen

Emmi Liesmäki

Meri Lampinen

Tuomas Onttonen

Kamera-assistentti

Grip

Kuvaussihteeri Kajaani:

Juuso Hyvönen

Lahti:

Lotta Kaarna

Tuotantopäällikkö

Emilia Hyvönen

Tuotantoassistentti

Jani Peltonen

Puvustaja

Irene Karsten

Graafinen suunnittelu

Kristiina Kuronen

Lavastus

Emilia Hyvönen

Rekvisitööri

Kokki

Näyttelijä

Alku- ja lopputekstit

Minna Hyvönen

Minna Hyvönen

Sanna Hartikainen

Sara Saxholm

Marika Mattila